

legislation in the field of institutional and functional providing of wine-making. One of the conditions to improve the efficiency of winemaking legal regulation in Ukraine is the minimization of mentioned legal defects taking into consideration the necessity of economic activities deregulation and adaptation of national agricultural legislation with EU requirements.

Key words: wine; winemaking; wine production; subject of wine-making; legal defects; minimization of legal defects.

УДК 349.422

А. В. ПАСТУХ

ДО ПИТАННЯ ПРО ОБ'ЄКТИ ПРАВОВІДНОСИН ЩОДО ВИРОЩУВАННЯ ТА ПЕРЕРОБЛЕННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ СИРОВИНИ ДЛЯ ВИРОБНИЦТВА БІОПАЛИВА

Розглянуто теоретичні аспекти дослідження об'єктів правовідносин щодо вирощування та перероблення сільськогосподарської сировини для виробництва біопалива, надано визначення поняття об'єктів правовідносин щодо вирощування та перероблення сільськогосподарської сировини, проведено аналіз чинного законодавства України у цій сфері.

Ключові слова: об'єкти правовідносин, відносини щодо вирощування та перероблення сільськогосподарської сировини для виробництва біопалива, біомаса.

Пастух А. В. К вопросу об объектах правоотношений по выращиванию и переработке сельскохозяйственного сырья для производства биотоплива

Рассмотрены теоретические аспекты исследования объектов правоотношений в сфере выращивания и переработки сельскохозяйственного сырья для производства биотоплива, дано определение понятия объектов правоотношений выращивания и переработки сельскохозяйственного сырья, проведен анализ действующего законодательства Украины в этой сфере.

Ключевые слова: *объекты правоотношений, правоотношения в сфере выращивания и переработки сельскохозяйственного сырья для производства биотоплива, биомасса.*

Pastukh Anna. On the issue of the objects of the legal relations for the cultivation and processing agricultural raw materials for bio-fuel production

The article is devoted to the research of the theoretical aspects of the objects of the legal relations for the cultivation and processing of agricultural raw materials for biofuel production, the definition of the objects of the legal relations for the cultivation and processing of agricultural raw materials for biofuel production is given, the analysis of current legislation of Ukraine in this field is conducted.

Key words: *objects of the legal relations, legal relations for the cultivation and processing of agricultural raw materials for biofuel production, biomass.*

Об'єкт правовідносин у юридичній науці є одним із найбільш важливих та складних елементів при дослідженні структури правовідносин. У теорії права існують дві основні концепції – моністична (теорії єдиного об'єкта) і плюралістична (теорії множинності об'єктів)¹. Згідно з моністичною теорією об'єктом правовідносин є поведінка

його учасників, адже вважається, що об'єкт правовідносин повинен мати здатність реагувати на правовий вплив. Така здатність притаманна лише людській поведінці, тому вона і визнається єдиним об'єктом правовідносин². На відміну від моністичної концепції, плюралістична теорія об'єкта правовідносин відображає різноманітність існуючих об'єктів правовідносин і тому є, на думку більшості дослідників, практично і теоретично більш обґрунтованою, оскільки дає можливість показати весь спектр об'єктів правовідносин, а не зводити їх тільки до людської поведінки. Прихильники цієї концепції об'єктами правовідносин вважають матеріальні та/або нематеріальні блага, документи, поведінку учасників правовідносин тощо³.

У науці аграрного права питання сутності об'єкта аграрних правовідносин розглядається через призму їх структури. Вважається, що своєрідність предмета аграрного праворегулювання визначає характер, багатогранність і особливості об'єктів аграрних правовідносин. Вони визначають зміст правовідносин (права та обов'язки), що виникають і реально функціонують з приводу цих об'єктів⁴. Традиційний поділ аграрних правовідносин на внутрішні та зовнішні здійснюється, як правило, за критеріями суб'єктів та підстав виникнення, об'єкти ж для обох видів правовідносин є спільними⁵. До таких об'єктів аграрних правовідносин відносять землю, яка відіграє винятково важливу роль у сільськогосподарському виробництві, інші природні ресурси (ліс, водойми, загальнопоширені корисні копалини тощо), тварини, земельні й майнові паї, селекційні досягнення в рослинництві і тваринництві⁶. Серед об'єктів аграрних правовідносин виділяють також сільськогосподарську техніку, реманент, працю членів сільськогосподарського підприємства на землі, сільськогосподарську продукцію, право на земельні й майнові частки (паї), майно сільськогосподарського призначення тощо⁷. Таким чином, у науці аграрного права переважає плюралістичний підхід до виокремлення об'єктів правовідносин. Дійсно, оскільки аграрні правовідносини є комплексними правовідносинами, зводити їх

об'єкт до єдиного не видається доцільним. Виокремлення багатьох об'єктів аграрних правовідносин натомість сприяє здійсненню детального дослідження структури різних підвидів аграрних правовідносин.

Правовідносини вирощування та перероблення сільськогосподарської сировини для виробництва біопалива є новим підвидом аграрних правовідносин, оскільки вони почали активно розвиватися лише у 2000-х роках, а саме після прийняття Закону України «Про альтернативні види палива» від 14 січня 2000 року. В цілому у науковій аграрно-правовій літературі вони не є достатньо вивченими, хоча окремі їх аспекти досліджували В. І. Семчик, В. Ю. Уркевич, Т. О. Коваленко, Є. В. Голомозий та інші. У зв'язку з цим дослідження об'єктів правовідносин щодо вирощування та перероблення сільськогосподарської сировини для виробництва біопалива є актуальним.

Виходячи з плюралістичного підходу до виокремлення об'єктів правовідносин, об'єктом правовідносин щодо вирощування та перероблення сільськогосподарської сировини для виробництва біопалива слід вважати сільськогосподарську сировину, що придатна для подальшого перероблення на біопаливо. Поняття «сільськогосподарська сировина» не розкривається у чинному законодавстві України, натомість в різних нормативно-правових актах використовується суміжне поняття сільськогосподарська продукція, яке для цілей врегулювання конкретних відносин вживається по-різному, як: об'єкт права власності господарюючих суб'єктів, об'єкт стандартизації, сертифікації та метрології, об'єкт експертизи, об'єкт страхування, предмет агродоговірних зобов'язань тощо⁸. Так, Закон України «Про державну підтримку сільського господарства України» від 24 червня 2004 року⁹ визначає сільськогосподарську продукцію як товари, зазначені у групах 1-24 УКТ ЗЕД згідно із Законом України «Про Митний тариф України», якщо при цьому такі товари (продукція) вирощуються, відгодовуються, виловлюються, збираються, виготовляються, виробляються, переробляються безпосередньо виробником цих товарів

(продукції), а також продукти обробки та переробки цих товарів (продукції), якщо вони були придбані або вироблені на власних або орендованих потужностях (площах). Законом України «Про безпечність та якість харчових продуктів» від 23 грудня 1997 року¹⁰, встановлено, що під сільськогосподарською продукцією розуміються сільськогосподарські харчові продукти тваринного і рослинного походження, призначені для споживання людиною у сирому або переробленому стані як інгредієнти їжі. Очевидно, що зазначені визначення сільськогосподарської продукції не є тотожними. Водночас говорити про їх невідповідність можна лише умовно, враховуючи різне коло суспільних відносин, що регулюються зазначеними Законами України.

У науковій аграрно-правовій літературі також пропонуються різні визначення поняття сільськогосподарської продукції. В. М. Єрмоленко, досліджуючи інституціональне визначення категорії «сільськогосподарська продукція», вважає, що до сільськогосподарської продукції необхідно віднести всю сиру продукцію культурного рослинництва, тваринництва та рибництва, одержувану від сільськогосподарської діяльності, а також продукти її первісної переробки, здійснюваної безпосереднім її виробником. Також він вказує, що не є сільськогосподарською продукцією переробки сільськогосподарської сировини підприємствами переробної промисловості, адже за формальними ознаками вона не належить до сільськогосподарської, а тому необхідно її вилучити з переліків у державних класифікаторах¹¹. В. І. Федорович розглядає сільськогосподарську продукцію як унікальну за своїми властивостями, відмінну від інших видів продукції у сфері господарювання – як продукт харчування, готовий до безпосереднього вживання, так і незамінну сировину для промисловості. Особливість сільськогосподарської продукції, на його думку, полягає в нетривалості збереження останньої, що зумовлює необхідність застосування спеціальних режимів збирання, зберігання й доставки до споживача¹². В. Ю. Уркевич визначає сільськогосподарську продукцію як продукцію (рослин-

ницьку, тваринницьку та рибницьку), що виробляється (вирощується) внаслідок дії біологічних процесів її вирощування, має природне походження від землі та/або від живих біологічних організмів¹³.

С. І. Марченко під сільськогосподарською продукцією розуміє продукцію, вирощену на землі, продукти тваринництва, рибництва та рибальства, а також продукти первинного обробітку, безпосередньо пов'язані з цією продукцією, що відповідають кодам 01.11-01.42 та 05.00.1-05.00.42 Державного класифікатора продукції та послуг ДК 016-97 або підпадають під визначення першої – двадцять четвертої груп Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності¹⁴. С. І. Марченко також вважає, що однією з найважливіших ознак сільськогосподарської продукції є її функціональне призначення для використання на харчові (продовольство) та нехарчові цілі (сировина для сільськогосподарських, промислових, енергетичних, фармацевтичних, медичних та інших цілей) – та приходиться до висновку, що сільськогосподарська продукція включає в себе продовольство та сировину.

Таке співвідношення сільськогосподарської сировини до сільськогосподарської продукції як видового поняття до родового, проглядається і в наведених вище наукових визначеннях, а також і у законодавстві. Так, Законом України «Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини» від 3 вересня 2013 року¹⁵ розрізняються поняття органічна сировина та органічна продукція, та у статті 1 вказується, що органічна сировина – це сировина, отримана в результаті сертифікованого виробництва відповідно до вимог Закону та яка спрямовується на подальше використання для отримання нової продукції. Таким чином, визначальною ознакою будь-якої сировини є необхідність подальшого її перероблення.

Аналізуючи законодавство та доктринальні підходи до визначення поняття сільськогосподарської продукції, можна зробити висновок, що сільськогосподарська сировина – це продукти рослинництва,

тваринництва і рибництва, які включені до переліків державних класифікаторів та спрямовуються на подальше перероблення для отримання нової продукції. В свою чергу, сільськогосподарська сировина для виробництва біопалива – це продукти рослинництва, тваринництва і рибництва, які включені до переліків державних класифікаторів та які придатні подальшому переробленню на біопаливо.

У найбільш загальному вигляді біопаливо можна визначити як паливо, яке отримують, як правило, з біологічної сировини¹⁶. Пріоритет винаходу біопалива у середині XIX століття належить англійцям, а у 1900 році німецький інженер-конструктор Рудольф Дизель розробив двигун, який працював на чистій арахісовій олії¹⁷. Винахідник вірив, що майбутнє для його двигунів – за використанням біопалива. У 1912 р. він передбачав, що використання рослинних жирів для виробництва палива може видаватись несуттєвим на той момент, але з плином часу такі жири можуть стати настільки ж важливими, як продукти з нафти та вугільної смоли¹⁸. Справді, того часу біопаливо було значно дорожчим, ніж традиційне дизельне, тому про його практичне використання «забули» впритул до XX ст., коли поновили інтенсивні розробки ефективних технологій отримання біопалива¹⁹.

Інтерес до розвитку виробництва біопалива спостерігається і в Україні, що знаходить своє відображення у нормативно-правових актах. В різний час в Україні було прийнято Закон України «Про альтернативні види палива» від 14 січня 2000 року № 1391-XIV, Закон України «Про альтернативні джерела енергії» від 20 лютого 2003 року № 555-IV, Указ Президента України «Про заходи щодо розвитку виробництва палива з біологічної сировини» від 26 вересня 2003 року № 1094/2003, Програму розвитку виробництва дизельного біопалива, що затверджена Постановою КМУ від 22 грудня 2006 р. № 1774, Концепцію Державної цільової науково-технічної програми розвитку виробництва та використання біологічних видів палива, що схвалена Розпорядженням КМУ від 12 лютого 2009 р. № 276-р та інші.

За чинним законодавством України, біопаливо – це тверде, рідке та газове паливо, виготовлене з біологічно відновлювальної сировини (біомаси), яке може використовуватися як паливо або компонент інших видів палива (ст. 1 Закону України «Про альтернативні види палива»²⁰). Біопаливо відноситься до альтернативних видів палива тому, що виробляється із біомаси, яка входить до нетрадиційних джерел та видів енергетичної сировини. Енергія біомаси є також відновлювальним джерелом енергії та за Законом України «Про альтернативні джерела енергії» відноситься до альтернативних джерел енергії.

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про альтернативні види палива» біомаса – це біологічно відновлювальна речовина органічного походження, що зазнає біологічного розкладу (відходи сільського господарства (рослинництва і тваринництва), лісового господарства та технологічно пов'язаних з ним галузей промисловості, а також органічна частина промислових та побутових відходів.

Таке визначення поняття біомаси у чинному законодавстві України не узгоджується з нормами законодавства Європейського Союзу. Так, за визначенням, яке міститься у Директиві Європейського Парламенту та Ради 2009/28/ЄС від 23 квітня 2009 року про заохочення до використання енергії, виробленої з відновлюваних джерел та якою вносяться зміни до, а в подальшому скасовуються Директиви 2001/77/ЄС та 2003/30/ЄС²¹, біомаса означає частину продуктів, що підлягає біологічному розкладенню, відходи та залишки біологічного походження, що отримуються з сільського господарства (враховуючи речовини рослинного та тваринного походження), лісового господарства та суміжних галузей, враховуючи рибальство та аквакультуру, а також частину промислових та міських відходів, що підлягає біологічному розкладенню.

Включення до біомаси у Європейському Союзі таких складових зумовлено виокремленням трьох поколінь біопалива. Перше покоління біопалива виробляють із істивних компонентів рослинної сировини

(у різних країнах надають перевагу різним видам сировини – зокрема зерна кукурудзи, цукрової тростини або пальмова, рапсова, соняшникова та соєва олія). Для виробництва біопалива другого покоління використовують неїстівні залишки рослинної сировини (стебла пшениці, кукурудзи, деревину тощо) чи непродовольчі рослини. До них відносять також так звані «енергетичні» культури, швидкоростучі багаторічні трави (наприклад, міскантус, деякі сорти проса тощо) чи дерева (верба, тополя та інші). Третє покоління біопалива, як вважають, варто виробляти з водоростей, перероблення яких дасть змогу отримати різні види палива з накопиченої біомаси²².

Водночас законодавство України, на відміну від законодавства Європейського Союзу, не включає до складу поняття «біомаса» продукти, що підлягають біологічному розкладенню, та відходи і залишки рибальства та аквакультури. Відсутність у визначенні поняття біомаса за законодавством України такої складової як продукти негативно впливає на розвиток правовідносин щодо вирощування та перероблення сільськогосподарської сировини для виробництва біопалива. Як зазначає Є. В. Голомозий, паливо, вироблене із сільськогосподарських культур (ріпак, соняшник, кукурудза та ін.), суто формально не може вважатися біопаливом, оскільки, виходячи із буквального розуміння норм Закону України «Про альтернативні види палива», біопаливом може визнаватись лише продукт переробки відходів, і ним не може визнаватись продукт переробки високоенергетичних культур²³. Інші експерти також зазначають, що за такого розуміння законодавцем поняття біомаси у законодавстві України правовим регулюванням не охоплене використання найбільш поширених її видів на основі органічної сировини²⁴. Таким чином, у законодавстві України слід змінити поняття біомаса, та визначити його наступним чином: біомаса – це невикопна біологічно відновлювана речовина органічного походження, що зазнає біологічного розкладу (частина продуктів, відходи та залишки лісового та сільського

господарства (рослинництва, тваринництва і рибництва) та технологічно пов'язаних з ними галузей промисловості), а також частина промислових та побутових відходів, що здатна до біологічного розкладу.

Виходячи із такого розуміння біомаси та з метою визначення об'єктів правовідносин щодо вирощування та перероблення сільськогосподарської сировини для виробництва біопалива, необхідно визначити як співвідносяться між собою поняття біомаса та сільськогосподарська сировина для виробництва біопалива. На нашу думку, біомаса є родовим поняттям, адже включає в себе, окрім сільськогосподарської сировини, ще й інші види сировини, такі як продукти, відходи та залишки лісового господарства та технологічно пов'язаних галузей промисловості, а також частину промислових та побутових відходів.

Отже, об'єктами правовідносин щодо вирощування та перероблення сільськогосподарської сировини для виробництва біопалива є продукти, відходи та залишки рослинництва, тваринництва і рибництва, які придатні подальшому переробленню на біопаливо. Відповідно до Концепції цільової комплексної програми наукових досліджень НАН України «Біомаса як паливна сировина»²⁵ в Україні, виходячи з ґрунтово-кліматичних умов, джерела для виробництва біопалива можна розташувати в такій послідовності: кукурудза, тритикале, пшениця, різні види сорго та проса, цукровий буряк, соняшник, ріпак, відходи сільського і лісового господарства, а також міскантус, тополя, стебла і лузга соняшника. Для виробництва кожного із видів біопалива використовується власна сільськогосподарська сировина. Зокрема, для виробництва біоетанолу – застосовують зернові та цукрові культури (кукурудза, тритикале, пшениця, сорго, просо, цукровий буряк); біодизелю – олійні культури (соняшник, ріпак); твердого біопалива – енергетичні культури та відходи і залишки рослинництва (міскантус, верба, тополя, стебла і лузга соняшника); біогазу – відходи рослинництва і тваринництва. Кожний

із цих об'єктів правовідносин щодо вирощування та перероблення сільськогосподарської сировини повинен мати власний правовий режим, адже культивування вказаних сільськогосподарських культур та вирощування продуктів тваринництва та рибництва впливає на забезпечення продовольчої безпеки України, а також на якісний стан ґрунтів, що свідчить про необхідність подальших наукових досліджень у цій сфері.

1. Толстой Ю. К. К теории правоотношения / Толстой Ю. К. – Ленинград : Из-во Ленинградского Ун-та. – 1959. – 88 с. – С. 53. 2. Кечекьян С. Ф. Правоотношения в социалистическом обществе / Кечекьян С.Ф. – М. : Изд-во АН СССР, 1958. – С. 142; Александров Н. Г. Правовые отношения в социалистическом обществе / Александров Н. Г. – М. : Изд-во МГУ, 1959. – С. 38; Иоффе О. С. Вопросы теории права / О. С. Иоффе, М. Д. Шаргородский. – М., 1961. – С. 230. 3. Халфина Р. О. Общее учение о правоотношении / Халфина Р. О. – М. : Юр. лит. – 1974. – 340с. – С. 213-217; Алексеев С. С. Об объекте права и правоотношения / Алексеев С. С. // Вопросы общей теории права. – М. : Госюриздат, 1960. – С. 301. 4. Аграрне право України : підручник / за ред. В. З. Янчука. – 2-ге вид., перероб. та доп. – К. : Юрінком Інтер, 2000. – 720 с. – С. 63. 5. Проблеми теорії аграрних правовідносин : монографія / Уркевич В. Ю. – Х. : Харків юридичний, 2007. – С. 91. 6. Аграрне право України : підручник / за ред. О. О. Погрібного. – К. : Істина, 2007. – С. 88-89. 7. Уркевич В. Ю. Аграрні правовідносини в Україні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра юрид. наук : 12.00.06/ В. Ю. Уркевич ; Національна юридична академія України імені Ярослава Мудрого. – Х., 2007. – С. 13; Єрмоленко В. М. Аграрні майнові правовідносини приватних сільськогосподарських підприємств в Україні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра юрид. наук : 12.00.06 / В. М. Єрмоленко ; Національна юридична академія України імені Ярослава Мудрого. –

Х., 2008. – С. 15-16. **8.** *Марченко С. І.* Організаційно-правові питання товарного сільськогосподарського виробництва в Україні : монографія / Марченко С. І. – К. : ВГЛ «Обрії», 2010. – С. 78. **9.** *Про державну підтримку сільського господарства України : Закон України № 1877-IV від 24 червня 2004 року // ВВР України. – 2004. – № 49. – Ст. 527.* **10.** *Про безпечність та якість харчових продуктів : Закон України від № 771/97-ВР від 23 грудня 1997 р. // ВВР України. – 1998. – № 19. – Ст. 98.* **11.** *Єрмоленко В.* Сільськогосподарська продукція як аграрно-правова категорія / В. Єрмоленко // Підприємництво, господарство і право : Науково-практичний, господарсько-правовий журнал ; Ін-т приватного права і підпр-ва АПрН України та інш. – К., 2006. – № 6. – С. 61. **12.** *Федорович В. І.* Про співвідношення земельного та аграрного права / Федорович В. І. // Стан та перспективи розвитку аграрного права : матеріали Міжнародної наук.-теор. конф., присвяченої 80-річчю В. З. Янчука, 26-27 травня 2005 р., Київ / за ред. В. М. Єрмоленка, В. І. Курила. – К. : Магістр – ХХІ ст., 2005. – С. 189–193. **13.** *Проблеми теорії аграрних правовідносин : монографія. – С. 157-158.* **14.** *Марченко С. І.* Цит. праця. – С. 81. **15.** *Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини : Закон України № 425-VII від 3 вересня 2013 року // Голос України. – 2013. – 09 жовтня. – № 188.* **16.** *Савіна С. С.* Проблеми і перспективи розвитку виробництва біопалива в Україні / С. С. Савіна // Збірник наукових праць ВНАУ. Серія : Економічні науки. – 2011. – №1 (48).– 171. **17.** *Калетнік Г. М.* Розвиток ринку біопалива в Україні : монографія / Калетнік Г. – К. : Аграрна наука, 2008. – С. 33. **18.** *Талавири М.П.* Розвиток та застосування різних видів біоенергетики : монографія / Талавири М. П., Барановська О. Д., Добрівська М. В. та ін. – Ніжин : Видавець ПП Лисенко М.М., 2012. – С. 39. **19.** *Калетнік Г. М.* Цит. праця. – С. 33. **20.** *Про альтернативні види палива : Закон України № 1391-XIV від 14 січня 2000 року // ВВР України. – 2000. – 24 березня. – № 12. – Ст. 94.* **21.** *Директива Європейського*

Парламенту та Ради 2009/28/ЄС від 23 квітня 2009 року про заохочення до використання енергії, виробленої з відновлюваних джерел та якою вносяться зміни до, а в подальшому скасовуються Директиви 2001/77/ЄС та 2003/30/ЄС // Офіційний вісник Європейського Союзу [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://saee.gov.ua/documents/dyrektyva_2009_28.pdf. **22.** *Золотарьова О.* Куди прямує біопаливна індустрія? / О. Золотарьова, Є. Шнюкова // Вісник Національної академії наук України. – 2010. – № 4. – С. 10-20. **23.** *Голомозий Є. В.* Деякі правові проблеми виробництва біопалива в Україні [Електронний ресурс] / Є. В. Голомозий // Форум права. – 2013. – №1. – С. 196-200. – Режим доступу : <http://archive.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2013-1/13gebvnu.pdf>. **24.** *Сінченко В. М.* Законодавче регулювання розвитку біоенергетики в Україні та адаптація його до законодавства Європейського Союзу / В. М. Сінченко, М. Я. Гументик, В. С. Бондар // Біоенергетика. – 2013. – № 2. – С. 8–11. **25.** *Концепція* цільової комплексної програми наукових досліджень НАН України «Біомаса як паливна сировина» («Біопалива»), затверджена Постановою президії НАН України від 28 лютого 2007 року, № 56.

Pastukh Anna. On the issue of the objects of the legal relations for the cultivation and processing agricultural raw materials for bio-fuel production

The article is devoted to the issue of the objects of the legal relations for the cultivation and processing of agricultural raw materials for biofuel production. An object of the legal relations is the most important and complex element in the structure of legal relations. There are two main concepts for the object of the legal relations – monistic and pluralistic ones. The pluralistic concept prevails among representatives of agrarian law. Among objects of the agrarian law are agricultural land, forest, water, minerals, land and property shares, agricultural products, agricultural machinery, and property for agricultural purposes etc.

The objects of the legal relations for the cultivation and processing of agricultural raw materials for biofuel production are appropriate agricultural raw materials. Current legislation of Ukraine does not include a notion of the ‘agricultural raw materials’, but it has a notion of the ‘agricultural products’. Also scientists propose their own notions of the ‘agricultural products’. It can be define as the object of ownership, the object of standardization, the object certification and metrology expertise, the object of insurance etc.

An author states that agricultural raw materials for biofuel production are incorporated in the state classifier crop products, animal products and fish products which are subject to processing for biofuel production.

In general, biofuels can be defined as fuels that are produced from biological raw material. British people invented biofuels in XIX century, and in 1900 the German engineer Rudolf Diesel developed the engine that worked on pure peanut oil.

An author analyses current biofuel production legislation in Ukraine. At various times in Ukraine was adopted the Law of Ukraine «On the alternative fuels» as of 14 January, 2000, the Law of Ukraine «On the alternative energy sources» as of 20 February, 2003, the Decree of the President of Ukraine «On measures for production fuels from biological raw material» as of 26 September, 2003, Program for biodiesel production, approved by the Resolution as of 22 December 2006, the Concept of the State scientific and technical program for biofuels development and use of as of 12 February, 2009 and others.

According to the Law of Ukraine «On the alternative fuels» as of 14 January, 2000, biofuel is solid fuel, liquid fuel and gaseous fuel which are produced from the biologically renewable feedstock (biomass) and can be used as fuel or fuel propellant.

But this notion does not correspondent to the European Union legislation. According to the Directive 2009/28/EC of the European Parliament and of the Council as of 23 April 2009, on the promotion of the use

of energy from renewable sources and amending and subsequently repealing Directives 2001/77/EC and 2003/30/EC 'biomass' means the biodegradable fraction of products, waste and residues from biological origin from agriculture (including vegetal and animal substances), forestry and related industries including fisheries and aquaculture, as well as the biodegradable fraction of industrial and municipal waste. The notion 'biomass' in the European Union has these components because of the three generations of biofuels exist. The first generation of the biofuels is produced from the edible vegetable raw ingredients, second generation of the biofuels is produced from the inedible remains of plant material and the third generation of the biofuels is produced from the algae and other fisheries and aquaculture.

According to the Concept of the complex Program of scientific research in Ukraine «Biomass as a fuel», approved by the decree of the Presidium of NAS of Ukraine of 28 February 2007, sources for biofuel production in Ukraine can be placed in the following order: corn, triticale, wheat, various kinds of sorghum and millet, sugar beet, sunflower, rapeseed, waste agriculture and forestry, as well as miscanthus, poplar, stems and sunflower husk. Every kind of the biofuel has its own agricultural raw materials for biofuel production. For example, for the ethanol production – is used grain and sugar crops (maize, triticale, wheat, sorghum, millet, sugar beet); for the biodiesel production – is used oil crops (sunflower, rape); for the solid biofuel production – is used energy crops and waste and crop residues (miscanthus, willow, poplar, stems and sunflower husk); for the biogas production – is used plant and animal waste.

But according to the Ukrainian legislation biofuel which is produced from agricultural crops formally cannot be considered as biofuels. So author suggests changing the notion 'biomass' in the Ukrainian legislation.

Key words: objects of the legal relations, legal relations for the cultivation and processing of agricultural raw materials for biofuel production, biomass.